

HET GEHEUGEN

Jan Speelman

Geboren op 7 maart 1940 te Piershil (ZH), waar vader, ds. Speelman, Nederlands Hervormd. predikant was. In 1947 verhuisde het gezin naar Vledder, waar vader als predikant was beroepen. Hij stond daar tot 1966. Het domineesgezin bestond uit ouders en twee zonen, de oudste Henk (overleden in 2001), de jongste Jan, die sinds 1969 in Breda woont. Zij hebben in Vledder de oude pastorie, daterend uit 1863, zo'n 20 jaar bewoond (1947-1966).

Jan is weduwnaar sinds 1983. Zijn vrouw Adry, opgegroeid in Zeeuws-Vlaanderen, is op jonge leeftijd (39 jaar) overleden. Jan heeft twee zonen. De oudste, Gijs, werkt in Dubai (VAE) als advocaat maritiem recht bij een Engels advocatenkantoor. De jongste, Willem, werkt als econoom bij de ING-bank in Amsterdam. Beiden zijn getrouwd, er zijn vier kleinkinderen.

Na de lagere school in Vledder gingen Henk en Jan naar het gymnasium in Steenwijk. Jan volgde na de middelbare school een studie Rechten en werkte als jurist en docent in de Ruimtelijke Ordening. Eerst als juridisch medewerker/planoloog aan een stedenbouwkundig bureau, later als docent planologie aan de Internationale School voor Toerisme in Breda.



De oudste herinnering aan Vledder

Mijn oudste herinnering aan Vledder gaat terug naar 1947. Het jaar, waarin we verhuisden van Piershil naar Vledder. In Piershil woonden we in een vrij modern huis, nu werden we de bewoners van een oud en groot pand. De pastorie, in mijn herinnering een statig en enigszins deftig huis met een grote tuin, had in de tuin een koetshuis met ruimte voor een paard. Als kind vond ik het jammer dat mijn vader geen koets met paard kreeg. Dat zag ik wel zitten. Ik naast mijn vader op de bok. Nu stond hem slechts een fiets ter beschikking. Van het koetshuis maakte hij een kippenhok.

In de pastorie was er voor vader een studeerkamer, een kamer met een grote bibliotheek. Ook was er de zgn. Leerkamer. Die kamer werd gebruikt voor de zondagschool, de jongelingsvereniging en de catechisatie, maar ook als vergaderruimte voor de kerkenraad en het kerkkoor zong er. Twee keer per jaar, in mei en november, kwamen zo'n 15 pachtboeren van de NH-gemeente hun pacht bij vader voldoen. Hij leek dan meer op een notaris dan op een dominee. De klompen werden bij de voordeur uitgedaan en op sokken kwamen de pachters binnen. Na betaling was een sigaar hun deel. Kortom, in ons huis was er altijd wat te doen.

Boven hadden wij veel te grote slaapkamers, althans in mijn beleving. De vloer was van hout, als kinderen konden wij alles horen wat er beneden



De pastorie in ca. 1950.



Dominee Speelman als legerpredikant in 1946/1947 met een Amerikaanse chauffeur.

gebeurde, ook wat niet voor kinderen was bestemd. Veel lief en leed werd er door dorpsbewoners met mijn ouders gedeeld, leed, dat vaak met de dood te maken had.

Ook mijn moeder had in de laatste jaren van onze tijd in Vledder het niet altijd gemakkelijk met alle drukte in de pastorie. Het wordt altijd als vanzelfsprekend gevonden dat er voor een domineesgezin in een pastorie weinig ruimte is voor privacy. De vraag is of dat goed is.

Een andere herinnering is de taal. In Piershil spraken we Nederlands, nu kwamen we in een dorp waar het Drentse dialect werd gesproken, buitenshuis en op het schoolplein. Dat was wel even wennen, maar Henk en ik hadden het dialect snel onder de knie. “*Wi goat op huus an*” was vaak een afscheidsgroet onder jongens.

Een herinnering, die ik niet onvermeld wil laten, is mijn beleving aan die prachtige natuur rondom Vledder. Ik noem dan de es, de madelanden met een schitterende natuurlijke beek (de Vledder Aa), de petgaten richting Wapserveen, de bossen en niet te vergeten het Doldersummer- en Wapserveld. Ik denk daar vaak met weemoed aan terug. Die ervaring heeft echt bijgedragen aan het verbreden aan mijn horizon.

*Volksfeest 1947. V.l.n.r.: Annie Duiven, Roelof Mulder, Lammie Kiers, Tiemen Stui-
ver met accordeon, Jan Speelman met blokfluit en Henk Schapelhouman.*



Welk voorval heeft de meeste indruk gemaakt

Twee voorvallen wil ik ik noemen. De eerste. Halverwege de jaren vijftig stopte voor de pastorie een prachtige sportauto met open dak. Uit die auto stapten twee in leer geklede mannen met indrukwekkende mutsen en motorbrillen. Ze belden aan en stelden zich voor. De ene was H. Hugenholtz, directeur van de Zandvoortse VVV en tevens directeur van het autocircuit. Hij was de zoon van ds. Hugenholtz, die in de jaren twintig met zijn gezin in de pastorie woonde. De andere man, die Engels sprak, werd voorgesteld als Stirling Moss. In die tijd waren de Argentijn Fangio en de Schot Stirling Moss de beroemdste autocoureurs ter wereld. Hugenholtz vroeg of hij zijn vriend de pastorie mocht laten zien, het huis waarin hij destijds geboren was. Henk en ik waren apetrots. Toen ik het verhaal op school in Steenwijk vertelde wilden mijn klasgenoten het tot mijn grote teleurstelling niet geloven. Ongeloofwaardig en aan mijn fantasie ontsproten, zo was hun reactie.

Het tweede voorval gebeurde op kerstavond 1947. Jouk Wanders kwam onverwacht langs met een kortgeleden geschoten haas. Hij bracht die haas namens baron Sloet van Vollenhove. Even later ging de bel weer en daar stond jachtopziener, de heer Eising. Hij had een grote fazant, die hij namens jonkheer Van Vredenburg aanbood. Jonkheer Van Vredenburg woonde toen op de Vledderhof en was Hoge Regeringscommissaris van Nederland in het voormalig Nederlands Indië, later Nederlands ambassadeur in Rome. Het aanbieden van wild aan de dominee bleek een jaarlijkse traditie. Mijn moeder, die toen nog niet wist hoe wild te bereiden, had het er maar druk mee. Gelukkig schoten de burens te hulp.

De meest kleurrijke personen

Voor mij zijn dat de heer en mevrouw Hollema uit Frederiksoord. Kleurrijk is misschien niet het goede woord, maar in mijn ogen waren ze wel uitzonderlijk. Hij was tuinarchitect, leraar aan de tuinbouwschool en geen onverdienstelijk (kunst)schilder. Zij boetseerde en was ook op andere vlakken creatief. Hun huis was opvallend modern ingericht. In zijn vrije tijd was hij hopman bij de padvinderij, zij ake-la. Van die padvinderij was ik lid, eerst als welp en later als verkenner. Zij staken ontzet-



*Geke Hollema
(uit fotoalbum H.H. Niemeijer).*

tend veel tijd en energie in de padvinderij, we leerden er kamperen, maar ook vogels, wild en planten (her)kennen. Zij waren hun tijd ver vooruit. Voor hun idealisme heb ik nog altijd hoge achting.

Een andere kleurrijke persoon was Tjerk Vermaning, de bekende amateurarcheoloog. Hij kwam bij ons veel aan huis, o.a. om de grasmachine te slijpen. De werkelijke reden was om over archeologie te praten. Zowel mijn vader als ik hadden grote belangstelling voor dit onderwerp, ook al omdat Vledder en Doldersum een unieke archeologische geschiedenis hebben. Jarenlang ben ik nog lid geweest van de Drentse prehistorische vereniging. Vermaning kon altijd boeiend vertellen.

De meest negatieve en de meest positieve verandering in Vledder?

Door mijn handicap, ik ben rolstoel gebonden, heb ik de laatste jaren Vledder niet meer bezocht. Dat vind ik natuurlijk jammer. Graag had ik de ontwikkelingen van de laatste jaren met eigen ogen willen zien. Nu moet ik het hoofdzakelijk van verhalen en het langetermijngeheugen hebben.

Vledder heeft zich ontwikkeld van een traditioneel Drentse boerengemeenschap tot een forensisch en toeristisch-recreatief dorp. Enerzijds betreur ik dat, maar anderzijds is het een onvermijdelijke ontwikkeling geweest, die tot een aanzienlijk hogere welvaart heeft geleid. En dat is weer positief.

Jammer vind ik het dat de oude pastorie niet is gerestaureerd en wel in de oude allure. Het had aan de Dorpsstraat een prachtig karakteristiek en representatief pand kunnen zijn. Dat is niet gebeurd. Nu is het een Chinees restaurant, de betrokken ondernemer gun ik graag zijn brood, maar ik had liever gezien dat het restaurant op een andere plaats in het dorp was gekomen.

Het meest positieve vind ik de hermeandering van de Vledder Aa. Ik herinner mij nog de oorspronkelijk natuurlijke loop door het Wapserveld, de hoge oevers aan de ene kant en de lage oevers aan de buitenbochten. In ruimere zin vind ik de ontwikkeling van het gehele gebied tot Nationaal Park (Drents-Friese Wold) erg positief. Als planoloog had ik graag aan deze ontwikkeling meegewerkt. Een Brabander ben ik nooit geworden, een Drent gevoelsmatig altijd gebleven.

Tiemen Stuiver